

... Збудував я, люди, Храм оцей Високий.
В ньому Бог єдиний — то Циганське Слово...
Лекса Малуш

№ 11 (138)
СЕРЕДА,
27 ВЕРЕСНЯ 2006 РОКУ

ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ ДВОТИЖНЕВИК

РОМАНІЯ

РОМСЬКІ НАРОДНІ ВІСТІ
МАНУШАНО РОМАНО НЕВИПЕ

Ціна договору

• ПОЛІТИКА • СВІТ • ПРАВО • КУЛЬТУРА • МИСТЕЦТВО •

Яскраве свято культури Шукар свенто культурако

VII Міжнародний фестиваль ромського мистецтва „Амала-2006”

■ 8-9 вересня в Києві відбулося величезне свято ромського мистецтва, яке є часткою світової культури.

На два дні в столицю України з'їхалися десятки найвідоміших як професійних, так і аматорських художніх колективів зі всього світу.

VII Міжнародний фестиваль „Амала-2006” об'єднав різні стилі, різні напрями й манери виконання у ромському мистецтві, які привезли з собою співаки, танцюристи, інструментальні виконавці України, Росії, Франції, Норвегії, Бельгії, Польщі, Молдови, Югославії, Македонії, Іспанії, Румунії, Чехії, Словенії, Словаччини та інших країн світу. Приїхала навіть колишня оперна солістка Зіта Смолякова-Келдерарі-Шермет з Куби. Почесним гостем свята був народний артист України Володимир Гришко.

Ігор Крикунов.

Важко переоцінити заслугу в організації цього фестивалю художнього керівника циганського музично-драматичного театру „Романс”, Кавалера ордена Миколи Чудотворця, заслуженого

артиста України Ігоря Крикунова.

Ігор Миколайович як режисер, талановитий організатор, координатор всіх ромських художніх сил, один із ведучих гала-концерту та інших заходів зробив усе можливе (і навіть неможливе!), щоб фестиваль продемонстрував ромське мистецтво як життєствердує, непереможне, яскраве, а ще й таке, яке має величезний потенціал для подальшого свого розвитку.

Першого дня всі зібралися в найтрагічнішому місці України — Бабиному Яру, де 65 років тому сталися криваві події — розстріли мирних громадян лише за їхніми етнічними ознаками.

Представник Президента України Олександр Биструшкін, депутат Верховної Ради, лідери ромських громадських організацій і художніх колективів, голова Ради національних меншин України Ілля Левітас, народний артист України Володимир Гришко, відомий бізнесмен та меценат благодійних та соціально-культурних проектів Гері Боумен з Великобританії та інші поклали квіти від учасників фестивалю до пам'ятника жертв нацизму.

Потім відбувся мітинг-реквієм. Відкрив його І.М.Левітас.

— Сьогодні ми зібралися тут, щоб згадати про тих, хто загинув у Бабиному Яру, серед них

— про 95 тисяч євреїв та про 4 табори ромів, — сказав Ілля Левітас. — Давно вже час поставити на місці цих трагічних подій пам'ятник ромам — жертвам нацизму або хоча би встановити Пам'ятну дошку на одному з будинків по вулиці Олени Теліги, зведених на кістках загинутих.

Ілля Михайлович оголошує хвилину мовчання. Метроном, ніби у ритмі серця, відбиває хвилини гіркої, сумної, болісної пам'яті.

Зі словами скорботи виступили на мітингу-реквіємі голова Комітету етнопольової політики і міжнародних відносин при Президенті України, народний депутат України Геннадій Йосипович Удовенко, президент Конгресу ромів України Юрій Іваненко, меценат з Великобританії Гері Боумен, комісар Ромської унії Наталія Беллінберг з Норвегії, радник Президента України, народний артист України Володимир Гришко, президент Асоціації ромських правозахисних організацій „Чачіпе”, шеф-редактор газети „Романі Яг” Аладар Адам, член правління Міжнародного фонду „Чіркля” Федір Кондур, організатор щорічних фестивалів „Амала”, керівник циганського музично-драматичного театру „Романс” (м.Київ) Ігор Крикунов.

(Продовження на стор. 4)

Проект Програми розвитку

■ Свого часу, а саме у вересні 2003 року, за підписом Дмитра Табачника, було прийнято цільову галузеву Програму соціально-духовного відродження ромів України на період до 2006 р. Ця Програма, за висновками Інни Зоон, представника Ради Європи, які були зроблені через рік після прийняття „у тому вигляді, в якому вона прийнята, більше схожа на рамковий документ, ніж на розроблену стратегію”.

Зазначалося також (у заключних зауваженнях), що „ромські національні програми нагадують підхід до застосування антибіотиків: безперечно, необхідно звернути увагу на серйозну проблему, але можливі негативні наслідки, якщо ліки вживати неправильно або не довести курс до кінця”.

Програма 2003 року була класичною «совдепівською» програмою. Вона була прийнята лише для того, щоб продемонструвати міжнародній спільноті, що така програма є. На жаль, Програма широко не обговорювалася, ромські громадські організації не були залучені до її підготовки.

З перепису населення України 1989 року випливає, що з 24 областей більш-менш компактно роми проживають у 18 адміністративно-територіальних регіонах країни, та навіть у цих областях роми розселені нерівномірно. Якщо в Закарпатті їх понад 12 тисяч (понад 1% населення), то на Київщині (без м.Києва) їх усього 715 осіб (0,04%).

В кожному регіоні щодо ромів є вузько специфічні завдання, які відповідають їхнім запитам. Найкатастрофічніше становище на сьогодні у ромів Закарпаття, де розташовані понад 115 великих ромських таборів у найгіршому розумінні цього слова. Це — поселення на околицях, у маленьких будиночках, без будь-яких вигод (вода, каналізація, газ, теле-

фон), добре, якщо є хоча б електроенергія. Під'їзні шляхи-дороги перетворюються воєсені і навесні у суцільне болото.

А тому програму розвитку ромів України слід приймати з урахуванням цих регіональних особливостей.

На засіданні Держкомнацу, яке відбулося 9 вересня ц.р. в Києві, прийнято рішення про підготовку нової програми щодо ромів на період з 2007 по 2012 рр. Цього разу ромські організації беруть активну участь у її розробці.

Пропонуємо проект Програми розвитку ромів України на період до 2012 року. Уточнимо лише, що її напрям, в основному, зосереджений на вирішенні культурно-історичних проблем, які цікавлять ромів Центральної та Південно-Східної України, тоді як поза програмою залишаються гострі соціальні проблеми, характерні для Західної України.

Ромським організаціям бажано подати свої зауваження, рекомендації, пропозиції, навіть свої проекти, в яких би відбилися їхнє бачення проблеми, характерних для їхніх регіонів.

(Продовження на стор. 7)

РОМ-ПРЕС

Віктор Ющенко співчуває рідним у зв'язку з аварією на шахті

Президент України Віктор Ющенко співчуває рідним і близьким загиблих гірників шахти імені Засядька, повідомляє прес-служба глави держави. Президент запевнив, що органами влади буде зроблено все необхідне для допомоги сім'ям.

Президент допоможе кримчанам з освітою

Президент України Віктор Ющенко пропонує створити для кримчан різних національностей умови для отримання освіти їх рідними мовами. Про це глава держави заявив на брифінгу після засідання Ради національної безпеки і оборони в Києві.

Україна закликає країни світу відмовитися від атомної зброї

Міністр закордонних справ України Борис Тарасюк на зустрічі країн-учасниць Угоди про всеосяжну заборону ядерних випробувань (УВЗЯВ) у Нью-Йорку (США) закликав всі держави приєднатися до цієї угоди.

В Україні з'явилася ще одна партія

Міністерство юстиції 15 вересня зареєструвало нову політичну партію "Велика Україна". Як повідомили в прес-службі партії, "Велика Україна" заявляє про перехід в опозицію до діючої влади. Лідер "Великої України" - Ігор Гекко.

Енергоблок Південно-Української АЕС знову ремонтують

Третій енергоблок Південно-Української АЕС було відключено від енергомережі України 19 вересня о 19 годині 39 хвилин спрацюванням електричного захисту генератора, повідомляє група зв'язків із ЗМІ і громадськістю ПУАЕС.

Порушено кримінальну справу

Прокуратура Донецької області порушила кримінальну справу за фактом вибуху, загибелі і травмування людей на шахті імені Засядька. Як повідомили в прес-службі Генеральної прокуратури України, кримінальну справу порушено за ч. 2 ст. 272.

Чернігівська обласна рада внесла пропозиції щодо тарифів на газ

Депутати Чернігівської обласної ради пропонують закласти в розрахунки тарифів на комунальні послуги для населення ціну на природний газ, який добувається в Україні. Про це мовиться в заяві депутатів Чернігівської обласної ради, передає УНІАН.

Українська компанія може стати головним перевізником НАТО

Українська авіаційна транспортна компанія має всі шанси стати одним із головних партнерів НАТО в стратегічних транспортних перевезеннях, якщо парламент України прийме відповідний закон, повідомили в Управлінні прес-служби Міністерства оборони.

Олександр Мороз: „Рахункова палата - не інструмент зведення рахунків“

Голова Верховної Ради України Олександр Мороз вважає за необхідне включити до складу груп міжпарламентської співпраці представників Рахункової палати. Про це повідомили в прес-службі Верховної Ради України.

На соціальний захист населення буде витрачено 14,17 млрд. грн.

Субвенції державного бюджету України на реалізацію програм соціального захисту населення в 2007 році складуть 14,17 млрд. грн., що на 6,3 млрд. грн. більше, ніж у 2006 році. Про це повідомила заступник міністра фінансів України Тетяна Єфименко.

Підтримавши позицію Віктора Януковича по НАТО, Рада порушила Конституцію?

Фракція "Наша Україна" вважає, що постановою Верховної Ради про підтримку позиції прем'єр-міністра України Віктора Януковича щодо вступу України в НАТО не тільки суперечить положенням Універсалу національної єдності, а і грубо порушує Конституцію.

Апеляційний суд допитав О.Прутулу

Апеляційний суд Києва завершив допит першого свідка у справі Георгія Гонгадзе головного редактора Інтернет-видання "Українська правда" Олену Прутулу і приступив до вивчення матеріалів досудового слідства, зокрема уточнення свідчень, даних нею.

Михайло Горбачов жалкує про свою м'якість

Колишній президент СРСР Михайло Горбачов вважає, що в часи, коли він перебував при владі, він повинен був бути жорсткішим. "На підставі переосінки цінностей я зробив висновки, і тепер підтримую Путіна в тому, що він вживає жорстких заходів".

Ювілейний саміт СНД пройде в Мінську

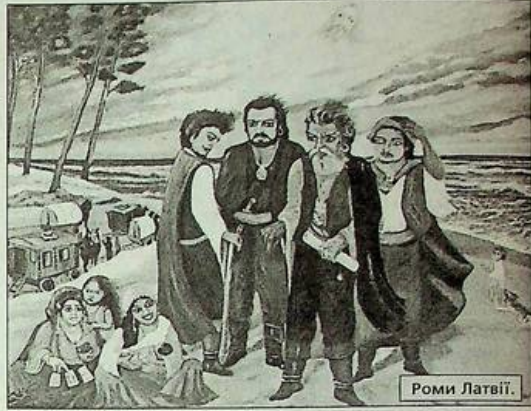
Ювілейний, 15-й саміт країн СНД відбудеться в Мінську 17 жовтня. Про це повідомляє "ІТАР-ТАРС" з посиланням на представника МЗС Білорусі Олега Іванова.

У Латвії розробляється державна програма

■ Комітет Кабінету Міністрів Латвії розглянув і підтримав проект державної програми на 2007-2009 роки з інтеграції ромів у латвійське суспільство - "Цигани (роми) у Латвії".

Її мета - сприяти включенню ромської громади в латвійське суспільство зі забезпеченням можливостей освіти, зайнятості, а також прав людини і недопущення дискримінації.

Роми Латвії.

У країні вже почалося обговорення цієї державної програми, яке протриває до 19 червня поточного року, повідомили кореспонденту ІА REGNUM у Секретаріаті міністра у справах суспільної інтеграції. Завдання документа - сприяти включенню ромської громади в латвійське суспільство, забезпечуючи однакові з представниками інших національностей можливостей в сфері освіти, зайнятості і прав людини, а також запобігання дискримінації. Семінари громадського обговорення, крім Риги, плануються також у містах: Прейлі, Тукумс, Елгава і Валмієра. У міжвідомчій

робочій групі з розробки програми, якою керує заступник глави Секретаріату з питань етнополітики, директор Департаменту у справах національних меншин Ірина Винник, поряд зі структурами державного керування представлені й недержавні організації ромів, а також експерти з прав людини й етнопсихології.

За інформацією Секретаріату, в Латвії роми проживають з 16 століття. Як свідчить офіційна статистика, на початок 2006 року в республіці зареєстровано 8498 ромів, або 0,3% від усіх жителів країни. У свою чергу, лідери ромських недержавних організацій і дослідники припускають,

що в Латвії може проживати від 15 до 18 тисяч ромів. Остаточний варіант програми, після завершення її обговорення, робоча група підготує для внесення на розгляд Кабінету Міністрів до 10 липня наступного року.

На інтеграцію ромів у суспільство, тобто на здійснення програми, у найближчі три роки планується витратити близько 350 тисяч латв (16, 99 млн. рублів).

Одним із акцентів програми - удосконалення підготовки до школи п'яти- і шестирічних ромських дітей. У країні організуюватимуться дослідження, цикли семінарів, круглі столи, дискусії.

РОМ-ПРЕС

„Чи так ми говоримо?“

Агентство інформації ромів „RPA“ в Кошице (Словачина) з початку вересня цр. розпочало серію радіопередач ромською та словацькою мовами. „Чи так ми говоримо?“

Як сказала в.о. директора Агентства Крістіна Магдаленова, це - „спроба розширити аудиторію користувачів. Адаже цей журнал „Чи так ми говоримо?“ став доступним наразі як у мережі Інтернет, так і в системі радіомовлення.

У першу чергу, його мета - надати можливість викладачам шкіль у досконаліти знання ромської мови, особливо тих навчальних закладів, де є ромські учні.

У журналі ми хочемо показати, що роми Словачини живуть не лише слов'янськими інтересами, адже в основі матеріалів будуть розповіді про життя, культуру й традиції ромів.

Агентство інформації готувало цей проект ще з лютого цр. у співпраці з телеканалом STV-2.

Перші 10 передач фінансуватимуться іноземними інвесторами в рамках Програми інтеграції ромів у словацьке суспільство, а також телеканалом STV-2.

Радіожурнал матиме свою веб-сторінку за адресою: <http://www.rpa.sk>.

Ромська мова вивчатиметься в школах

У школах округу Костінешті (Східна Румунія) з 1 вересня розпочалося викладання ромської мови для понад 15 тисяч учнів.

Ці заняття організовані Міністерством освіти за фінансової підтримки ЮНІСЕФ (відділ культури ООН).

Навчання проводитимуть 25 молодих викладачів, студентів у всіх 15 районах Костінешті. У групі вчителів є також два спеціалісти (етнічні роми) з Молдови і три студенти зі США.

Загальне керівництво цією програмою здійснюється за доктором філологічних наук Георгом Саро та професором Чайрку Крістіл Пантіл.

Підготовка молодих викладачів проходила в рамках літньої школи, яка працювала з 20 липня по 4 серпня цр. У кінці занять студенти склали іспити і отримали відповідні дипломи.

Протягом 2000-2005 рр. понад 40 етнічних ромів Румунії пройшли заняття в літніх школах і отримали свідоцтва, що вони відвідали секцію „Викладачі ромської мови - роми“. Великі заняття в літніх школах педагоги з вищих навчальних закладів Румунії.

На сьогодні майже 240 ти-

сяч етнічних ромів Румунії відвідували дитячі садочки, а 10 % з них щоденно до 3-4 години вивчали ромську мову та історію ромів.

Наразі у школах 42 округів Румунії працюють 460 викладачів - етнічних ромів.

Угорсько-румунський діалог

На території Румунії проживає значна частина угорської населення. Угорська громада внесла значний внесок у розвиток демократії та ліквідації диктатури Чаушеску. Адаже саме з м.Темішваре в Румунії, де в основному проживали угорці і розпочалося збройне повстання в 1989 році.

Представники міністерств з прав національних меншин Румунії та Угорщини нещодавно зустрілися в Будапешті, в угорському парламенті.

Обговорювалося питання освіти етнічних угорців рідною мовою у навчальних закладах усіх рівнів, починаючи з початкової школи.

Румунський міністр Міхей-Разван Унгурину сказав, що таке навчання більше цікавить представників Угорщини, ніж румунське суспільство.

Угорська сторона наполягає на ширшому впровадженні угорської мови в школах Румунії, для чого пропонує створити румунсько-угорський фонд імені Емануїла Гойди.

І знову про виплати компенсацій жертвам Голокосту

Апале пало потінібе мудардо Пораїмос

Закінчився встановлений МОМ термін виплат грошових компенсацій жертвам Голокосту. По всій Україні було зібрано понад 6 тисяч заяв-анкет. Проте виплати компенсації отримала лише невелика кількість ромів.

Коли вже була підготовлена до друку Заява ромських громадських організацій, ми отримали лист від Українського національного Фонду «Взаєморозуміння і примирення» при Кабінеті Міністрів України, в якому подаються додаткові списки ромів (а їх 385 по всій Україні), яким буде виплачено компенсацію за програмою майнових позовів жертвам Голокосту.

Це дуже добре. Проте залишається нез'ясованою низка питань.

По-перше.

Чому організація МОМ вирішила провести наступну виплату лише після того, як була неофіційно розповсюджена Заява ряду громадських ромських організацій України? (На жаль, наша газета інколи не встигає за перебігом подій, оскільки виходить двічі на місяць і цю заяву маємо змогу опублікувати тільки в цьому номері).

По-друге.

Як ромські жертви Голокосту отримали інформацію про те, хто внесений (а відтак і не внесений) у списки на виплату, оскільки ряд обласних організацій Фонду «Взаєморозуміння і примирення» вже ліквідовано (прикладом, у Закарпатті)? Тим особам, чиє прізвище є в цих списках, тепер доведеться надіслати свої уточнені дані в Київ, на адресу, яка вказана нижче, у листі першого заступника голови правління УНФ «Взаєморозуміння і примирення» С.Б.Косцяка.

Наразі пропонуємо нашим читачам обидва документи – Заяву громадських організацій та лист з Українського національного Фонду «Взаєморозуміння і примирення» при Кабінеті Міністрів України.

Заява громадських організацій

Міжнародна організація міграції

Копія: Посольство Швейцарії в Україні

Копія: Посольство США в Україні

Копія: представництво МОМ в Україні

Ромські громадські організації України

Відповідно до рішення суду Східного округу Нью-Йорка, США, від 22.11.2000 р., Міжнародна організація міграції (МОМ) повинна була провести виплати грошових компенсацій жертвам Голокосту – особам ромської національності, які народилися до Другої світової війни (1941 р.), потерпілим від нацистського режиму, у т.ч. тим, хто проживав в Україні.

У 2001 році були оформлені та направлені відповідні документи щодо зазначеної категорії осіб для проведення виплат. Однак допер тисячі потерпілих цієї компенсації не отримали.

Посилаючись на конфіденційність інформації, чиновники МОМ виявляють байдужість до проведення виплат і виконання рішень суду, не звертаються в ромські громадські організації для розшуку тих громадян, яким відповідно до рішення суду було нараховано виплати. МОМ не враховує особливостей способу життя і менталітету осіб ромської національності, того, що понад половина з них неписьменні і не має особистих документів, не в змозі самостійно відстояти свої права.

Таке ставлення МОМ до проведення виплат склалося тому, що чиновники не несуть ніякої відповідальності за свої дії, незважаючи на те, що невиконання рішень суду або його намісна відстрочка є злочином. Крім того, вже понад п'ять років кошти перебувають на рахунках МОМ і, ймовірно, не безоплатно, у чому вбачається очевидна вигода. Граничний термін проведення виплат установлений МОМ самостійно, і він обмежується вереснем 2006 року.

Всукраїнська організація ромів «Форум Ромен Українатар» і десятки інших ромських громадських організацій України, відстою-

ючи інтереси ромів, не можуть змиритися з таким становищем. Ми вимагаємо, щоб чиновники МОМ, у випадках, коли вони не можуть самі зв'язатися з претендентами на виплати або їхніми правонаступниками (спадкоємцями), тобто не можуть організувати виконання рішення суду з виплати грошей, не позбавляли людей або їхніх родичів цих виплат доти, поки Міжнародний Союз ромів країн СНД і Балті не дасть на це згоду.

Пропонуємо подати списки розшукуваних ромів у Союз, який координуватиме проведення виплат на всій території країн СНД і Балті через ромські громадські організації. Ми на місцях розшукуватимемо претендентів на виплати, людей, які кочують, неписьменних, тих, хто змінив місце проживання, їхніх спадкоємців у випадку смерті претендентів; допоможемо в оформленні необхідних документів, надісланих їм у МОМ і отриманні належних виплат. На підставі викладеного пропонуємо продовжити термін виплати компенсації щонайменше до вересня 2007 року.

Ми негайно вимагаємо повідомити:

- скільки заяв подано для одержання грошової компенсації жертв Голокосту;
 - повні списки одержувачів грошової компенсації;
 - кількість одержувачів компенсації, яких не змогли знайти;
 - де перебувають і яка подальша доля коштів, на які не були знайдені одержувачі.
- До того ж вимагаємо пояснити процедурний момент.
- чому всім заявникам призначені однакові розміри виплат;
 - для якої кількості правонаступників Ви затвердили грошову компенсацію;
 - чому багатьом заявникам не надіслано відповідь про причини невиплати компенсації.
- Якщо наші пропозиції не будуть виконані, попереджаємо, що ми будемо змушені вдатися до крайніх заходів, зокрема, організації та проведення масових заходів за участі старих ромів-жертв Голокосту перед будинками Посольств Швейцарії та США в Україні, перед офісом МОМ у Києві з метою підтримки висунутих вимог.

Громадські організації ромів України:

- Закарпатське культурно-просвітне товариство «Романі Яг»;
- Чернівецьке міське національно-культурне товариство циган «Неве рома»;
- Харківське національно-культурне товариство циган «Ромен»;
- Громадська організація «Романо Дром»;
- Молодіжне, історичне і культурно-просвітницьке товариство ромів «Терніпе»;
- Вінницький регіональний центр культури та мистецтва циганського народу «Дзвзса, Ромалел»;
- Громадська організація «Товариство ромської культури «Амаро Девес»;
- Сумське громадське об'єднання ромської культури;

Обласне ромське товариство

- «Романо Збора»;
- Товариство циганських жінок «Міркаля»;
- Молодіжна громадська організація «Терні Зор»;
- Дніпропетровська обласна організація «Ватра»;
- Громадська організація «Рома Полтавщина»;
- Жиноче громадське культурно-просвітне товариство «Бактало Луга»;
- Обласне ромське товариство ромів «Терніпе»;
- Ромська організація м.Василів
- Херсонське міське товариство циган
- Черкаська обласна організація «Романі Рота»;
- Золотоніська громадська організація – громада циган «Аме Рома»

Лист з Українського національного фонду «Взаєморозуміння і примирення»

УКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ФОНД
"ВЗАЄМОРОЗУМІННЯ І ПРИМИРЕННЯ"
при Кабінеті Міністрів України
Україна, 04050, Київ-50, Фрунзе, 15
тел: (044) 231-24-24/24/25
E-mail: info@unf.kiev.ua
INTERNET: info@unf.kiev.ua

UKRAINISCHE NATIONALE STIFTUNG
"VERSTÄNDIGUNG UND AUSBAUUNG"
beim Ministerkabinett der Ukraine
Fristen 15, 04050 Kiev, Ukraine
Tel: (044) 231-24-24/25
E-mail: info@unf.kiev.ua
INTERNET: info@unf.kiev.ua

№ 15_ _09_ 1998 р.
№ 13/1156-2006

Для оказания помощи в установлении точных персональных данных, направляем Вам список претендентов на выплату компенсаций по программе имущественных исков жертв Холокоста. Исходный список получен Фондом из Международной Организации Миграции на латинице и содержит неполную информацию, требующую уточнения. Просим Вас, в кратчайшие сроки, провести надлежащую работу по уточнению фамилий, имен, отчества жертв, установлению их новых паспортных данных и адресов проживания и не позднее 15.10.2006 сообщить правлению фонда о результатах проведенной работы.

Направляем Вам файл, содержащий информацию, предоставленную Международной Организацией Миграции, в который необходимо внести все данные.

Примечание.
В файле подлежат изменению следующие поля: Фамилия, Имя, Отчество, Дата рождения, Индекс, Страна, Область, Район, Город, Улица, Дом, Корпус, Квартира, серия паспорта, номер, кем выдан, когда, примечание.
Даты необходимо вносить в формате ДД:ММ:ГГГГ
Уточненные списки необходимо направлять на адрес admin@unf.kiev.ua с темой "Уточненные списки по МОМ"

С уважением,
Первый заместитель
Председателя правления
УНФ "Взаиморозуміння і примирення" С.Б.Косяк

*Лист подается мовою оригіналу.

Робоча зустріч у Держкомнаці

Бувтак аракадіпе андо Держкомнац

Нещодавно відбулася робоча зустріч у Державному комітеті національностей та міграції України, яку вів заступник голови Держкомнаці Юрій Миколайович Сухан. На порядку денному стояли два питання: про обговорення Програми «Роми України» та включення України до загальноєвропейської програми «Ромське десятиріччя 2005-2015рр.»

П.Григориченко (зліва) та Ю.Сухан.

В обговоренні взяли участь директор Департаменту етнополітики у справах репатріантів Ольга Іванівна Власенко, Сагілана Анатолівна Римар, Петро Дмитрович Григориченко, редактор газети «Романі Яг» Євгенія Миколаївна

Навроцька. За підсумками обговорення прийняте рішення протягом одного місяця, тобто до 5 жовтня цього року, ромським організаціям необхідно провести збори, колективні і підготувати свої пропозиції, які необхідно включити у Програму «Роми України на

період 2007-2012 роки» і представити її у Держкомнаці С.А.Римар. Щодо іншого питання: включення України в європейську декаду 2005-2015 років, то необхідно звернутися у Міністерство іноземних справ щодо його вирішення.

Наш кор.

Терористи загрожують Папі Римському

Чергове терористичне угруповання ісламізму розповсюдило прокламацію з загрозами на адресу Папи Римського. Цього разу, повідомляє агентство Adnkronos, це була сірійська «Джунд аш-Шам».

«Ми, угруповання «Джунд аш-Шам», засуджуємо слова Папи і вимагаємо, щоб до нього було застосовано покарання, передбачене законами шариату для тих, хто завадає обра-

зи Пророку», - мовиться в прокламації, розміщеній в Інтернеті.

Гнів мусульман викликала промова, яку понтифік вимовив в університеті міста Регенсбург у Німеччині. Папа процитував висловлювання про іслам правителя Візантії чотирнадцятого століття Мануїла Другого Палеолога, не позначивши при цьому свого ставлення до нього.

У зв'язку з цим, минулої неділі Папа розпочав свою проповідь словами жалю за приводу реакції ісламського світу на його висловлювання в Регенсбурзькому університеті.

«Я дуже шкодую про реакцію, яку викликав невеликий пасаж з мого виступу, який був визнаний образливим для віруючих мусульман. Насправді це була всяго лише цитата з середньовічного тексту, яка жодним чином не відображає моєї власної позиції», - запевнив Бенедикт XVI.

Яскраве свято культури

Шукар сvento культурако

(Продовження)
Початок на стор. 1)

На мітингу-реквіємі пролунала пісня, написана в пам'ять про трагічні події в Освенцімі, Бабьому Яру і концтаборах на окупованих територіях. Над усім великим Бабьим Яром плачем-молитвою розлилася пісня, яку співали дві сліп'ячі дівчини, про що розповів режисер фестивалю. У пісні звучали ромськи та єврейські насліви, слова „Бахт туменге!“, „Шалом!“ („Мир вам!“). Цього ж дня відбувся і молебень у Володимирському соборі на честь учасників фестивалю і рому України з благословення митрополита всієї Русь-України Філарета.

Свято продовжилось 9 вересня на Святому полі Печерського ландшафтного парку над Дніпром. До програми входили: гала-концерт за участю ромських колективів та виконавців, виставка виробів майстрів народного промислу (ковалів), презентація ромської національної кухні, яку представляла родина Міхаїла.

І ось — гала-концерт. Відкрив його організатор „Амала-2006“ заслужений артист України Ігор Крикунов. На сцену, оформлену у вигляді великого розкішного шатра, збоку якого стояли ромські кибитки, були запрошені почесні гості, серед яких і ті, що з традицією, мали бути нагородженими орденами циганської дружби „Амала“. Цього разу — меценат Гері Боумен та народний артист України Володимир Гришко.

Свого часу Кавалерами ордена циганської дружби „Амала“ стали Леонід Кравчук, Олександр Омельченко, Геннадій Удовенко, Олександр Биструшкін, Григорій Кохан, Леонід Сандуленко, Микола Сліченко, Ірена Морозова, Раїса Удовікова та інші.

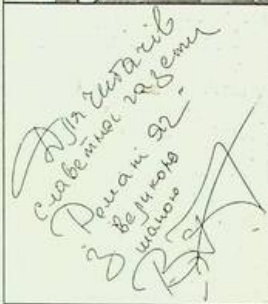
Володимир Гришко, радник Президента України, зачитав привітання глави Української держави. Слова подяки і найкраще побажання на адресу рому пролунали з вуст Ганни Василівни Матіно-Бубнової, начальниці управління культури Київської державної адміністрації. Бизнесмен Гері Боумен, який називає себе „громадянином світу“, у своїй невеличкій промові назвав мене тих, хто має ромське коріння, і серед них — Чарлі Чаплін та Еліса Преслі. Привітав учасників фестивалю і Юрій Миколайович Іваненко, президент Конгресу рому України.

Свято розпочалося індійською піснею учасниці фестивалю Сіти з Донецька. Її атласне сари переливалося на сонці, а голос розливався у душах слухачів. В унісон її виступу був наступний танок Шиви у виконанні циганського музично-драматичного театру „Романс“. Усмішка та пісні Сіти як веселі, так і сумні, танці київського „Романсу“ зворушили зал.

Зачарували глядачів і старовинні мелодії й танці гурту „Санжари“ ромської родини Івановичів з с.Драбинівка Новосанжарського району, що на Полтавщині. Серед членів цього художнього колективу є і вихідці зі Закарпаття. Виступ Кавалера ордена „Амала“, почесного гостя фестивалю Володимира Гришка супроводжувався переливом дзвонів Києво-Печерської Лаври.

Володимир Гришко

Слова з пісні „А ми нашу славу Україну розвеселимо“ у виконанні народного артиста України якнайкраще охарактеризували дух ромського народу, адже чи не роми були і є найкращими музикантами на всіх святах, чи не ромські дівчата заворушують і понині своїми запальними танцями?

Чоловічий дует з міста Суми „СВ-локс“ виконав низку пісень у різноманітних стилях і формах. Їх циганський романс „Береги“ нагадував манеру виконання популярного українського співака, також ромського походження Дмитра Клімашенка.

Маленька зорянка Олена Чукаленко з смт'ю відомих музикантів поведилася на сцені влевнено, як доросла, і була неймовірно привабливою. Вона виконала ромську народну пісню „Кай туте роде“ та українську народну „Зелен-клен“, чим викликала шквал аплодисментів. А дві дівчинки з її групи Тетянка Васильєва та Марійка Богданова довершували картину справжнього естрадного мистецтва, психією експресивно й суть пісень.

Барон (Олександр Чукаленко), представник ромської династії з Дніпропетровська, звабив жіночу половину залу своїм співом про коханця. Треба сказати, що Олександр Чукаленко (барон) приїжджає на фестиваль „Амала“ щорічно. У цьому році він виступав на одній сцені зі своєю донькою Оленою.

Острів свободи Куба представляв гурт „Консуєло“, який подарував глядачам танці під дим сигар та звук маракасів. А потім на всіх чекала справжня несподіванка: солістка Зіта Смолякова-Келдерарі-Шеремет проспівала а капела українською мовою, майже без акценту, відому пісню „Зас-

півай мені, старий цигане“. Одразу відчували себе патріотом у такі хвилини. А на завершення свого виступу Зіта промовила: „Чому немає місця на землі всім? Хто землю так дивив, що нам залишили лише одні дороги?“

20 років Зіта, родом з України, колишня солістка ансамблю пісні й танцю „Славутич“ (1975-1985 рр.), живе в Гавані (Куба). 10 років вона працювала в опері, 9 років була солісткою столичного кубинського танцювального клубу „Dance Cuba“. Цього року англійський бизнесмен Гері Боумен почував у її виконанні іспанською мовою українську пісню і настільки був зачарований її співачкою манерою, що запропонував взяти участь у фестивалі „Амала“ і навіть взяв на себе всі витрати, пов'язані з поїздкою гурту „Консуєло“ й Зіти в Україну. До речі, переклад іспанською мовою пісні О.Білаша „Два кольори“ здійснив співробітник дипломатичного корпусу України на Кубі Сергій Борщевський.

Музичний оркестр зі Словаччини „Терне лаутари“ (м.Кошице) в шикарних чорних смокінгах майже п'ягодини грав веселі ромські мелодії. А їх солістка в рокишній чорній сукні співала як справжню джазову виконавицю. Цим ансамблем, який складається з дев'яти юних музикантів, керує Геїза Адам, викладач училища культури для ромських дітей м.Кошице. Найтакавовитіші учні цього училища і стали членами нового вересняного ансамблю.

Октет виконав ряд інструментальних творів, а юна солістка проспівала кілька пісень словачкою, угорською та ромською мовами.

Аматори з Польщі (гурт „Назір“, Варшава) були дуже різномановними і виконали навіть реп. Ансамбль під керівництвом Януса Галіцького працює з 1999 року і має в репертуарі не лише ромські, а й танцювальні латиноамериканські ритми.

Жанна Карпенко з гуртом „Сінгарелла“ з Києва виконала старовинні й сучасні ромські пісні під надзвичайну підтримку залу і на прощання побажала всім „жити 100 років без капітального ремонту“.

Зачарували гала-концерт два унікальні ансамблі — французьке трио Йоргі Льофльор (м.Страсбург), який привіз на фестиваль комісар Ромської унії Наталія Белліберг, та іспансько-бельгійський гурт „Ампаро де Кортез“ (м.Брюссель). Зал захоплено сприйняв танець „фламенко“ у виконанні учасників останнього колективу.

Безперечно, фестиваль ромської культури прикрасив київський театр (художній керівник Євген Ковалев), артисти якого зі своїми чотириногими помічниками продемонстрували глядачам вищий клас кінового візійного мистецтва.

VII Міжнародний фестиваль ромського мистецтва „Амала-2006“ пройшов, як і завжди, на найвищому художньому рівні. Величезне співоче поле, увічнене золотими куполами Києво-Печерської Лаври, поєднане разом із тисячами глядачів, краше ромські колективи.

Свято, організоване Ігорем Крикуновим, ще довго буде пам'ятатися дніпровським осям, киякам, гостям столиці й самим учасникам фестивалю.

Низький уклін спонсорам, без яких це свято було би неможливе: бизнесмену і меценату Гері Боумену, директору Міжнародного фонду „Відродження“ Євгену Бистрицькому та всім, хто допоміг організувати й провести на високому рівні цей фестиваль ромського мистецтва.

Аладар Адам,
Евгенія Навроцька,
Алла Тимофєєва

Обговорено основні кроки

Ворбісардо англуне пасора

■ 17 вересня в Болграді Одеської області зібралися представники організацій практично всіх народів, які з давніх-давен мешкають у Бессарабії. Завдяки їхній праці, цей край досить спокійно переживав усілякі кризи та стало розвивається зараз. Приводом для зустрічі став традиційний фестиваль народної культури, присвячений початку збирання винограду.

Але цього року свято виявилось подвійним. Річ у тім, що цього самого дня до Ізмаїлу з робочим візитом прибув Президент України В.А.Ющенко, який завітав і до Болграду на відкриття фестивалю.

Утім, поїздка до Болграда була для нас цікавою та важливою не лише через зустріч з Президентом. Нам пощастило разом з іншими керівниками громадських організацій національних меншин обговорити деякі нагальні питання. Формування регіональної етнополітики в нових умовах (тут варто сказати, що лише з місяця тому в області, наразі, з'явився новий губернатор — І.В.Плещак, уродженець Бессарабії).

Що стосується ромської теми, то ми в деталях обговорили основні кроки, які потрібно зробити для виконання протокольного рішення наради керівників ромських організацій від 4 вересня ц.р. Народа відбулася в управлінні у справах національнос-

тей та релігій Одеської облдержадміністрації, начальник якої П.Г.Дзід підтримав наші пропозиції, зокрема головну — повернутися до проекту „Роми Одещини“. Вже підготовлені окремі частини цього проекту, але ми стикнулися в труднощах, пов'язаними з обрахуванням можливих випадків. Бюджетні кошти, як відомо, витрачаються за дуже складною схемою (договори, КВЕДи, КЕКВ і т.д.), а тому й формування пунктів програми та передбачення коштів вимагають абсолютної чіткості та відповідності законодавству. Саме ці складні питання ми й змогли обговорити з деякими керівниками, які теж побували у Болграді, зокрема з головою Комітету єврейської РДА Л.Я.Перелечко, заступником начальника управління економіки Одеської міськради С.М.Ермошкіним, заступником голови Болградської РДА І.С.Акерлі, депутатом Одеської облради П.Г.Волковим та іншими.

Микола Долонов,
голова ромської організації
Комітету єврейської РДА

Привітання учасникам фестивалю

„Амала-2006“ президента

„Форум Ромен Українатар“

Юрія Іваненка

Шановні гості фестивалю та дітячі мистецтві!

Бахт туменге зор!

Приміть щирі вітання з нагоди відкриття VII міжнародного фестивалю ромського мистецтва „Амала“.

Протягом кількох років творчі колективи бережно збирали та примножили національні ромські традиції, багато творчих колективів та виконавців розпочинали свою творчу біографію саме тут і стали не тільки гордістю нашої країни, а і провідними та визначними мистецтвими колективами світу.

Міжнародний фестиваль „Амала“ очолив заслужений артист України Ігор Крикунов, який доклав багато зусиль, щоб цей фестиваль на довгі роки був одним із кращих в Україні.

Зроблено чималий внесок у

розвиток музичного ромського мистецтва, естетичного виховання підліткового покоління, проведено значну роботу з пропаганди кращих музичних надбань не тільки в Україні, а й за її межами.

Цього святкового дня прийміть найкращі вітання з самовідданістю улюбленої справи, — служінню високому мистецтву. А також хочу висловити велику подяку Міністерству культури і туризму України, головному управлінню культури і мистецтва Київської міської державної адміністрації та Міжнародному фонду „Відродження“ — за підтримку.

Бажаю міцного здоров'я, довголіття, процвітання, великих творчих звершень, миру, добра та злагоди вашим родинам.

Вітаємо єврейську громаду з Новим роком!

Драгостис єврейсько екіпне Нейве бершеса!

У ніч з 23 по 24 вересня 2006 року єврейська громада відзначила прихід Нового 5767 року. Це свято зустрічають усі євреї світу під назвою Рош га-шалла.

Бажаємо щастя, здоров'я, успіхів і натхнення усієврейській громаді України.

Колектив редакції газети „Романі Яг“

Порушення прав у Донецькому регіоні

Як повідомили з міста Макіївка Донецької області, у ряді випадків під час звернення ромів у різні установи і до конкретних осіб, які займають відповідні посади, зустрічаються значні порушення прав ромів.

Донецьке обласне культурно-просвітне товариство ромських жінок „Мірікля” намагається захистити їхні права й забезпечити доступ до правосуддя.

Подасмо кілька випадків брутальних порушень прав ромів.

Ольга Яковенко мешкає разом зі своїм внуком-сиротою. На дитину отримує соціальну допомогу в розмірі 33 (тридцять три) гривні. Хоч Ольга Костянтинівна неодноразово й зверталася по допомогу в управління праці і соціального захисту населення Гриньківського району м.Макіївки щодо підвищення розміру пенсії, однак, замість того, щоб вислухати її і якомсь допомогти, інспектор цього управління просто вигнала жінку з кабінету, промовляючи: „Ви, цигани, ніде не працює-

те, весь час обманюєте людей, а ще й від держави гроші вимагаєте, радійте тому, що вам узагалі хоч щось платять!”.

У цьому ж місті Валентина Токарева, прочитавши оголошення про вакантне місце технічного працівника в магазині „Триада”, звернулася до адміністрації цього торговельного закладу. Валентині відмовили, послаляючись на те, що у магазині знаходяться цінні товари, тому „циганські прибиральники взяти не можуть”.

А Олександра — мати майбутнього першокласника Давида (прізвище не назвала), який відвідував ромську школу-студію „Кгаморо”, змушена була звертатися у кілька макіївських шкіл, щоб її дитину прийняли в перший клас. І все — через його етнічне походження.

Неординарний випадок стався і з Тамарою Венглевської з вулиці Чернишевського, що у Макіївці. Тамара Миколаївна хопила випратити свою білизну в банно-пральному комбінаті, однак її туди вза-

галі не пустили, та ще й образили. „Через циганів до нас нормальні люди ходити перестануть”.

У реєстратурі поліклініки цього ж міста Миколу Дябенка і його дружину Тетяну відмовилися прийняти, послаляючись на те, що у нього голова болить, певно, після п'ятки. На слова дружини, що він уже два роки не вживає алкоголю, відповіли, що „цигани вироджуються алкоголіками, а коли вип'ють спиртного, голова перестеє боліти”.

І таких прикладів можна навести чимало, всі вони свідчать про дискримінацію ромів і порушення їхніх прав.

Донецьке культурно-просвітне товариство ромських жінок „Мірікля” не лише фіксує подібні прояви дискримінації, а й активно з ними бореться, звертаючись до адвокатів і судів цього міста. Організація всяляко допомагає ромам вчитися грамотно захищати свої права, щоб, нарешті, відучити себе повноправними громадянами своєї держави.

Валентина Опаленик

Дискримінація в школі

В одній зі шкіл Голландії, в м.Зонневайзер, 6 ромським дітям етнічної групи келдерари відмовлено у праві відвідувати цей навчальний заклад.

У школі навчається 105 учнів, у минулому році тут навчалися й двоє ромських дітей.

Однак у цьому році дітям ромів-келдерарів було заборонено отримувати початкову освіту на основі того, що вони погано роз-

мовляють голландською мовою. Директор школи мотивував це так: „Поява великої кількості учнів з низьким знанням національної мови у такій маленькій школі загрозувало би якості освіти”.

Християнські демократи б'ють з цього приводу тривогу, адже вже 35-40 дітям із ромських сімей, які шукають притулку в Голландії, відмовлено в отриманні освіти.

Представник Міністерства освіти Франк Ванденброук був надзвичайно здивований твердженням мера Беверена, що це не

було порушенням закону. „Діти у Фландрії, незалежно від їхнього соціального становища, повинні бути зареєстровані в школі, і школа не може від них відмовитися”, — сказав він. Крім того, він зазначив, що в навчальному закладі діти будуть краще доглянуті, ніж на вулиці. „Школа буде дисциплінарно покарана, якщо вона відмовлятиметься від таких дітей. Якщо скарга в Комісію з прав учнів підтвердиться, школа може втратити громадську підтримку та фінансування”, — зазначив представник Міністерства.

НОВІ ВИДАННЯ

Засоби масової інформації й національні меншини

„ЗМІ і національні меншини Південно-Східної Європи” — так називається книга під редакцією Олів'єра Ваджовика і Томаса А.Боєра, яка нещодавно вийшла в Австрії.

У виданні подається аналіз загальної ситуації ЗМІ національних меншин Албанії, Боснії, Герцеговини, Болгарії, Хорватії, Кіпру, Греції, Угорщини, Македонії, Молдови, Чорногорії, Румунії, Сербії (Косово), Словаччини, Словенії й України. Моніторинг друкованих ЗМІ проводиться не тільки щодо національних меншин, які визнані офіційно, а й тих, які не мають офіційного статусу в деяких країнах. Автори книги подають огляд найважливіших міжнародних і регіональних угод, декларацій, рекомендацій, заключних документів щодо національних меншин і використання їхньої мови у засобах масової інформації.

У передмові, яку підготувала австрійський журналіст іноземних справ Урсула Пласник, сказано:

„Регіон Південно-Східної Європи, а особливо Західні Балкани, є одним з найпріоритетніших у політиці австрійського уряду, представник якого став головою ЄС”.

На неофіційній зустрічі у Зальцбурзі в березні 2006 року міністри іноземних справ країн ЄС і країн Західних Балкан прийняли спільну декларацію щодо європейської перспективи у Західних Балканах”.

Думку міністра з Відня підтримав і представник ОБСЄ з прав свободи у ЗМІ Ніклас Гарашті: „Сутність демократії полягає в тому, щоб у процес інтеграції включати всі народи, незалежно від того, якою мовою вони розмовляють”.

Щодо засобів масової інформації нацменшин, то він зазначив: „Ми ідентифікували деякі основні проблеми, які стримують розвиток засобів масової інформації національних меншин:”

- національні ЗМІ не можуть бути економічно незалежними;
- не мають висококваліфікованих спеціалістів;
- відсутня колегіальна солідарність між журналістами різних етнічних груп.

Під час досліджень з'ясувалося, що, незважаючи на всі етнічні різноманітності, ЗМІ національних меншин у різних країнах мають загальні універсальні закономірності

- а) роль журналіста державних засобів масової інформації все ще надзвичайно важлива. Приватні ЗМІ та журналісти не можуть відобразити життя у всій його різноманітності;
- б) підтримка держави має основне значення для виживання ЗМІ національних меншин. При цьому бажано уникати державного контролю і впливу на засоби масової інформації. Як показав досвід роботи ЗМІ у багатомовних демократичних країнах, підтримка держави має бути не прямою дією, а опосередкованою: зменшення виплат на пересилку і надання субсидій;
- в) засоби масової інформації як основної нації, так і національних меншин повинні налагоджувати взаєморозуміння і відбивати життя й проблеми всього багатомовного суспільства, замість того, щоб зосереджуватися лише на власних вузькоетнічних проблемах”.

ROM-ПРЕС

Вшанування пам'яті жертв Бабиного Яру

26-27 вересня пройшли заходи, приурочені до 65-х роковин трагедії Бабиного Яру, в яких узяв участь і Президент України Віктор Ющенко.

Як повідомили у прес-службі глави держави, зокрема 26 вересня о 18.00 в Українському домі відбулася церемонія відкриття виставки, приуроченої до цієї трагічної дати.

27 вересня Віктор Ющенко візьме участь в церемонії вшанування пам'яті жертв Бабиного Яру і покладе квіти до підніжжя пам'ятника.

Цього ж дня в Національній опері о 15.00 розпочнеться Міжнародний форум „LET MY PEOPLE LIVE”, приурочений до 65-х роковин трагедії Бабиного Яру. Його організатори — уряд України, фонд „Свісвітний Форум пам'яті Голокосту” і „Яд Вашем” — Меморіальний центр пам'яті жертв Голокосту і героїв Опору. Заплановано виступи глав держав і Президента України, повідомляє УНІАН.

Міжнародний форум „LET MY PEOPLE LIVE” є складником офіційних заходів, приурочених до 65-х роковин трагедії Бабиного Яру. Він стане однією з найважливіших і найбільш представницьких акцій ради збереження історичної пам'яті про Голокост, покликаних показати спільне прагнення лідерів держав і світової спільноти не допустити в майбутньому повторення подібної трагедії, наголосили в прес-службі.

Пряма трансляція всіх цих заходів вестиметься телеканалом УТ-1 і транслюватиметься на екрані прес-центру в Українському домі.

Віктор Ющенко привітав жінку-космонавта

Президент України Віктор Ющенко привітав астронавта Хайде-Марію Стефанішин-Пайфер з нагоди її першого польоту у складі екіпажу американського космічного корабля „Атлантік”.

„З великою гордістю в Україні сприйняли звістку про політ у космос першої жінки українського походження”, — говорить в поздоровленні Президента України.

Віктор Ющенко висловив переконання, що важливі завдання, які Стефанішин-Пайфер довелось виконувати на космічній орбіті, будуть піднимати внеском у розвиток міжнародної космічної галузі.

„Буду радий зустрітись під час вашого перебування в Україні”, — говорить в поздоровленні, повідомляє „Інтерфакс-Україна”.

Як повідомлялося, жінка-астронавт з шатла „Атлантік”, американка українського походження Хайде-Марія Стефанішин-Пайфер після завершення польоту планує відвідати Україну, де проживають два брати і дві сестри батька астронавтки.

„Атлантік” стартував 9 вересня і повернувся на Землю 21 вересня.

Фестиваль у Польщі

Нещодавно у м.Горзов (Польща) відбувся XIII Міжнародний фестиваль ромської культури, в якому взяли участь художні колективи з 10 країн — Німеччини, Сербії, Іспанії, Індії, Росії та інших.

На відкритті свята виступив представник Міністерства культури Польщі Анджей Казіловський, мер м.Горзов Тадеуш Дзезелка та лідери міжнародного руху.

Аналіз бідності

На початку вересня Міністерство праці та соціальних справ Чехії обнародувало дані з обстеження ромських громад країни.

Були досліджені та проаналізовані умови життя ромів та визначений рівень бідності в 300 населених пунктах.

За оцінками експертів, у цих населених пунктах проживають 80 тисяч ромів, хоча, згідно з офіційним переписом населення, їх лише 11 700.

За даними останнього дослідження у Чехії наразі мешкає 250 тисяч ромів.

Ромські громадські організації стверджують, що в деяких регіонах близько 90 відсотків ромів — безробітні, їхні сім'ї мають величезні борги, що призводить до правопорушень.

Чехія — країна, в якій роми живуть у кращих умовах, ніж у інших посткомуністичних державах. Тим не менш, тут спостерігається величезна прірва між рівнем життя ромської спільноти та іншого населення.

Близько 8% ромів у Чехії перебувають за межею бідності.

За результатами цих досліджень буде розроблена відповідна програма заходів, які допоможуть виключити цю дискримінацію. Цей аналіз ляже також в основу загальнодержавної Програми інтеграції ромів на 2007-2013 рр.

У Херсоні відбулося унікальне весілля

У Херсоні місцева влада організувала свято 22 сімейним парам центрального району міста — Суворовського, які відзначали ювілей свого року 50-річчя одруження сімейного життя — „Золоте весілля”.

Призначено нових радників

Президент України Віктор Ющенко підписав укази, якими призначив Тараса Стецьківця і Олександра Чалого своїми радниками. Нагадаємо, Т.Стецьків у 2005 році був президентом Національної телекомпанії України.

В Україні пройде чемпіонат любителів сала

14-15 жовтня у Луцьку пройде перший всеукраїнський чемпіонат любителів сала „З любов'ю до сала”. В рамках чемпіонату планується проведення науково-практичної конференції і обговорення на теми: „Сяло у світі — добра справа” та інші.

РОСІЯ

Белгородських екстремістів визнано винними Белгородсько душманіпе пгінджардо ленго дошаліпе

Днями суд винні вирок у справі екстремістського угруповання "Белгородський національний корпус" (БНК), який у серпні минулого року жорстоко побив ромську родину Ніколаєнків. На лаві підсудних перебували десять осіб, яким, крім хуліганства і заподіяння тяжкої шкоди здоров'ю, інкримінувалася участь в екстремістському співтоваристві. Лідер БНК Максим Куль засуджений на п'ять років позбавлення волі, інші підсудні – від півтора до чотирьох років, залежно від їхньої ролі в злочині. Захист має намір оскаржити вирок, вважаючи обвинувачення в екстремізмі необґрунтованими.

Жовтневий райсуд Белгорода визнав усіх підсудних винними по статтях "Організація екстремістського співтовариства", "Погроза вбивством або заподіяння тяжкої шкоди здоров'ю" і "Хуліганство" КК РФ при обтяжуючих обставинах, що полягали в здійсненні злочину "організованою групою стосовно двох і більше осіб". Суд засудив лідера "Белгородського національного корпусу" 20-літнього Максима Шарова, студента Белгородського юридичного інституту МВС, на п'ять років позбавлення волі, найактивніших учасників – до чотирьох і трьох років позбавлення волі. Крім іншого, вони звинувачуються у залученні неповнолітніх у злочинну діяльність. Інші підсудні отримали термін – від 1,6 до 2,9 року колонії. Процес у справі БНК проходить у закритому режимі, через те, що деякі підсудні на час злочину були неповнолітніми.

Як випливало з описової частини вироку, угруповання "Белгородський національний корпус" виникло в 2002 році. Основною його метою був "примус представників неслів'янської національності й інших рас, які проживають на території Белгорода, до виїзду за межі міста". Ідеологія угруповання ґрунтувалася "на гаслах руху скинхедів". У виroku вказувалося, що БНК мала ряд інших ознак екстремістського співтовариства: організаційну структуру, присягу і джерело фінансування – щомісячні внески. Відповідно до вироку, на початку серпня минулого року лідери БНК "ретельно спланували і потім здійснили акцію" проти ромської родини Ніколаєнків, яка проживала в приватному будинку на околиці міста. Учасники нападу заздалегідь перегородили колодами прозну частину автодороги, яка веде до будинку, і виставили знак "В'їзд заборонений", щоб ніхто не зміг прийти ромам

на допомогу. У ніч на 25 серпня у вікно кухні родини Ніколаєнків було кинута пляшка з запальною сумішшю, а в одну з кімнат – димову шапку. Після того як усередині будинку спалахнув вогонь, 19-літній син господаря будинку Леонід Ніколаєнко вибіг у двір. Екстремісти відразу ж завдали йому кілька ударів ножом, один із яких – у шию. 39-літнього Івана Ніколаєнка, який вибіг слідом, та його дружину побили арматурою. Внаслідок цього пані Ніколаєнко отримала потрійний перелом руки. Родині Ніколаєнків вдалося затримати одного зі злочинців, інші члени угруповання втекли.

Всіх екстремістів, які нападли, було затримано протягом тижня. Суд над учасниками БНК почався 6 червня 2006 року, більшість обвинувачуваних з моменту затримки перебували в СІЗО. Лінія захисту ґрунтувалася на тому, що мотивом нападу на роми була не національна ворожість. Як стверджували адвокати, членів угруповання обурю-

вало те, що родина нібито займалася продажем наркотиків. Однак, як розповів держобвинувач Олег Цапков, прокуратура і міліція не знайшли доказів даного твердження. Неформальний лідер белгородських ромів Артур Біджієв повідомив, що родина Івана Ніколаєнка цілком законослухняна, її члени займаються розведенням худоби, працюють на городі, а дід плете на замовлення баготи.

Адвокати обвинувачуваних відмовилися коментувати вирок. Як пояснив Борис Золотухін, який захищав підсудного Андрія Усенка, засудженого на 2,9 року позбавлення волі, адвокати не хотіли б говорити по цій складній справі до вступу вироку в законну силу. Тим більше, що захисники мають намір подати касаційні скарги, щоб принаймні переплутати "екстремістську" кваліфікацію злочину.

Олег Григоренко,
Іван Воронов,
М.Белгород

СЛОВАЧЧИНА

Закон почав діяти Законо кездисардя те керел бувті

У словацькому місті Михаловце відбувся суд, на якому вперше було застосовано новий Закон „Боротьба з дискримінацією“.

Позов до суду подали три ромські активісти місцевої неурядової організації „Новий шлях“. Кілька разів ці ромські активісти хотіли відвідати популярне кафе „Ідея“ в центрі Михаловце. Їм у цьому було відмовлено, і відмовлено лише за етнічною ознакою. Активісти звернулися по допомогу в неурядову організацію „Центр громадянських прав людини“ („Poradna“) у м.Кошице: вони попросили супроводжувати їх у кафе, щоб бути свідками дискримінації щодо них.

Кали ромські активісти хотіли ввійти у приміщення кафе, персонал не пропустив їх, мотивуючи це тим, що кафе є приватним клубом і вхід сюди доступний тільки його членам.

Проте, коли в клуб заходили зайти члени центру „Poradna“, їх пропустили без зайвих запитань.

Цей факт було зафіксовано, і ромські активісти подали позов проти власника кафе „Ідея“ до суду, який і розпочав судову справу, згідно з Законом „Боротьба з дискримінацією“. Позивач вимага-

ли письмового вибачення та відшкодування морального збитку. Суд м. Михаловце прийняв позовинчає рішення. З одного боку, він установив, що роми стикнулися з дискримінацією. І в цьому випадку присудив, щоб відповідачі письмово вибачилися. З іншого - суд відхилив вимогу про відшкодування морального збитку, мотивуючи тим, що наступного разу ромів у цьому кафе приймуть і обслужать.

Рішення першої інстанції суду не були чітко мотивовані, тому позивачі збираються подати новий позов до суду вищої інстанції.

ROM-PRÉS

Луганчанам доведесть забуті про ігрові автомати

Цього року в Луганській області припинено діяльність 37 залів ігрових автоматів. Про це повідомляється в матеріалі, поширеному на засіданні громадської ради при ДПА в Луганській області прес-службою адміністрації.

Пливли в Україну на гумовому човні

Українські прикордонники затримали двох китайських нелегалів. Китайці нелегально перетнули кордон з Росією (річку Клевей на Сумщині) на гумовому човні. Їх затримали прикордонники застави "Студенок" Сумського прикордонного загону.

Прем'єр-міністр піготував Москву до розмови з Президентом

Прем'єр-міністр України Віктор Янукович і Президент Росії Володимир Путін під час зустрічі в Москві обговорили питання двосторонньої співпраці, зокрема в економічній сфері. Про це агентству повідомили в прес-службі українського уряду.

У Луцьку зростає кількість інфекційних хворих

У Луцьку протягом року рівень інфекційних захворювань зріс майже на 20%. Як інформує УНАІН, про це на засіданні виконкому міської ради повідомив головний санітарний лікар міста Іван Ульчак.

ПРАВОЗАХИСТ

Коротко розглянемо судовий позов як форму правозахисної діяльності.

Небагато є тих, хто шукає контактів з юридичними особами без особливого приводу. Чимало людей негативно ставляться до юристів. Незаможні громадяни, зазвичай, не мають можливості, аби отримати навіть просту юридичну консультацію. Коли стаєш перед вибором, за що краще заплатити: за юридич-

ну консультацію чи за отримання будь-яких послуг і харчування, то мало хто віддасть перевагу юридичним послугам. Більшість звертається по допомогу до юриста тільки у крайньому випадку, наприклад, коли вони або члени їхніх сімей заарештовані за злочин. Слід розглянути такі факти:

- у демократичних державах використання судової системи належить до більшості ефективних засобів, які можуть викликати соціальні перетворення без порушення закону;

- міжнародне право гарантує фундаментальні права людини. Коли ці права порушені, людина має право на правосуддя.

Суд – це найперший офіційний орган, який відповідає за забезпечення правосуддя;

- фактично чимало зі значних соціальних рухів останніх двох століть або зароджувалися в суді, або були побудовані на рішеннях суду і судових позовах.

Наведемо приклад руху за громадянські права США. На початку XX століття активісти на підтримку громадянських прав боролися з расистськими законами, політикою і методами Сполучених Штатів, пред'являючи судові позови і проголошуючи незаконність расизму. У ті роки перед опрацюванням міжнародного законодавства прав людини американські акти-

вісти з громадянських прав неодноразово зверталися в суд для того, щоб довести, що різні місцеві закони й методи порушують конституцію США. В 1954 році після відомої справи Браун проти Управління освіти США у Верховному Суді, який проголосив расову сегрегацію в освіті незаконною, американські активісти з громадянських прав, неодноразово спиралася на дану постанову й намагалися застосувати її в боротьбі за рівність і однакову освіту в США.

Важливість позову як правового засобу заходу відчувається на різних рівнях. У деяких ситуаціях, пов'язаних з правами людини, може потрібен адвокат,

щоб забезпечити правосуддя. Наприклад, якщо хтось зловмисно переслідується судом за злочин лише тому, що обвинувач вирішив, що йому не подобається ця особа, або вона є активістом, яка спричинює неприємності уряду, необхідно захистити цю людину. Позов може бути ефективним методом у здійсненні правосуддя для виправлення порушень прав або пошуку компенсації для потерпілого. Крім того, правозахисний позов може забезпечити вклад у соціальні зміни. Термін, створений для позначення даного поняття, – стратегічний позов.

Правозахисний центр

Судовий захист прав людини

Крисакі смена пала манушано чачіпе

Проект

Програми розвитку ромів України на період до 2012 року

Юрій Іваненко.

(Продовження.
Початок на стор. 1)

Загальні положення

Програма розвитку ромів України розроблена відповідно до Указу Президента України від 29 лютого 2002 року № 53/2002 "Про оголошення 2003 року Роком культури в Україні", Постанови Кабінету Міністрів України від 25 лютого 2002 року № 212 "Про заходи щодо розв'язання соціально-економічних проблем України".

В умовах політичних та економічних реформ першочерговим завданням ромських організацій та ромів України є діяльність, спрямована на збереження і розвиток освіти, культурного ромського мистецтва, закріплення позитивних тенденцій культурного життя. Протягом останніх років був намір здійснювати заходи щодо вдосконалення та розвитку національної творчості, реального фінансування.

Разом з тим, процеси реформування сфери освіти та культури в Україні не набули необхідного динамізму. Відсутність коштів та недостатньо опрацьовані механізми негативно позначаються на розвитку освіти та ромського мистецтва, гальмує процес підтримки народної творчості, яка визначає рівень національної культури. Надзвичайної гостроти набули проблеми відсутності матеріально-технічної бази, поповнення бібліотечних, музейних фондів, збереження пам'яток культурної спадщини ромів. Ті заклади культури, які є у власності ромських організацій, перебувають у незадовільному технічному стані і потребують невідкладних капітальних ремонтів та певних коштів.

Має місце той факт, що ромські діти не займаються в навчальних школах та школах естетичного виховання.

Особливої уваги вимагає історико-культурна спадщина ромів. Через зміну форми власності, відсутність державної підтримки, частина народної спадщини зникла. Протягом багатьох років у музеях та бібліотеках відсутні фонди ромської національної культури, а якщо вони є, то не забезпечуються повноцінні умови їхнього зберігання.

Гостро постало питання кадрової політики через відсутність фахівців.

Все це призводить до склад-

ної ситуації. Внаслідок відсутності умов для творчого розвитку підрастаючого покоління ромів, забезпечення інформаційних потреб, організації змістовного дозвілля спостерігається реальне обмеження конституційних прав громадян рома, не задоволення їх культурних потреб, знижується їх духовний рівень. Як наслідок – зростання негативних соціальних явищ: злочинність, пияцтво, наркоманія.

Мета та основні завдання Програми

Метою Програми є вдосконалення в Україні реалізації державної політики в сфері освіти та культури і створення умов для забезпечення культурних, інформаційних потреб ромів, збереження історико-культурної спадщини.

Основними завданнями Програми є:

- збереження та утримання національного культурного мистецтва;
- поліпшення матеріально-технічної бази установ, навчальних закладів, запровадження сучасних комп'ютерних технологій у виробничі та навчальні процеси;
- створення умов для подальшого розвитку професійного мистецтва, підтримка творчих спілок;
- підтримка та подальший розвиток ромської народної творчості. Збереження та поширення традицій та звичаїв. Сприяння розвитку освіти та культури ромів;
- забезпечення систематичного поповнення бібліотечних фондів новими надходженнями, повноцінної передплати періодичних видань для бібліотек як центрів інформаційного забезпечення ромів;

- створення умов для залучення дітей ромів до загальноосвітніх шкіл освіти та шкіл естетичного виховання, як початкової ланки мистецької освіти;

- збереження та охорона культурної спадщини. Відродження культурної спадщини ромів в Україні.

Очікувані результати виконання

Виконання Програми дасть змогу:

- активізувати участь ромів та ромських організацій у закладах освіти і культури та соціально-економічному житті України;
- підвищити ефективність діяльності товариств та Всеукраїнського конгресу ромів;
- вирішити комплекс соціально-економічних проблем ромів та забезпечити повноцінне функціонування ромських організацій;

забезпечити координацію зусиль обласних і місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, організацій та установ на зміцнення ролі сфери освіти та культури в житті ромів та підвищення рівня забезпечення культурних потреб;

- створити належні умови для збереження та примноження ромської культури.

Фінансове забезпечення Програми

Фінансування заходів Програми здійснюватиметься в межах асигнувань, передбачених республіканським і місцевими бюджетами, а також за рахунок отриманих коштів, спонсорських внесків від юридичних та фізичних осіб.

Орієнтовний обсяг фінансування Програми становить 35 740,5 тис. гривень.

ЗАХОДИ ПРОГРАМИ

Розвиток та вдосконалення інфраструктури галузі

- Забезпечити ромські товариства технічними засобами, літературою, підручниками, сценічним обладнанням, комплектами інструментів.
- 2007-2012 роки**
- Вирішити питання виділення приміщення під Палац мистецтв, або будівництва Національного театру та виділення мережі для радіомовлення та телефіру.

Удосконалення культурно-мистецької діяльності

- Забезпечити проведення культурно-мистецьких, інформаційно-просвітницьких заходів, спрямованих на розвиток ромського мистецтва зокрема фестивалів, конкурсів.
- Забезпечувати проведення культурно-мистецьких та просвітницьких заходів щодо відзначення знаменних, пам'ятних дат історії та сучасності держави, краю: День незалежності України, День Конституції України, День соборності України, Шевченківські дні тощо.
- Забезпечувати умови для розвитку народної творчості та підтримки діючих колективів.
- Підготувати не менше одного дитячого колективу в місті або області, відкриття ромської школи, дитячі садки, музичні студії.
- Надавати організаційно-методичну та практичну допомогу ромським товариствам.
- Забезпечувати поповнення літературних фондів і необхідним мінімумом періодичних видань вітчизняної та зарубіжної книжкової продукції.

- Забезпечувати проведення творчого звіту майстрів мистецтв та ромських колективів з областей в м. Києві.

- Забезпечувати комплектування книжкових фондів, розташованих у місцях компактного проживання ромів, літературою, видаючою національною та ромською мовами

- Забезпечувати видання каталогів, збірників, буклетів, альбомів з історії та сьогодення культурно-мистецького життя ромів та творчості провідних митців.

- Готувати до друку видання дитячих казок ромською мовою.

2007-2012 роки

- Провести паспортизацію пам'яток історії та культури щодо ромської спадщини.

2007-2012 роки

- Забезпечувати збереження мережі музеїв ромської спадщини.

- Продовжити роботу зі збору, вивчення та популяризації фольклору.

- Здійснювати вивчення краєвого досвіду діяльності митців та товариств культури і впровадити їх у роботу.

- Сприяти пошуку партнерів, спонсорів у реалізації галузевих професійних освітніх та культурних програм.

- Забезпечувати у вищих навчальних закладах пільгові тарифи для ромської творчої молоді, враховуючи потреби товариств.

- Поширити практику надання пільг з оплати за навчання у школах естетичного виховання для ромських дітей.

- Проводити огляди дитячої творчості.

- Започаткувати проведення обласних конкурсів музичних та хореографічних ансамблів
- Поповнювати репертуар театрів та філармоній кращими зразками ромського мистецтва.

- Здійснювати постановку вистав та п'єс із репертуару, де висвітлюється життя та культура ромського народу.

- Забезпечувати проведення мистецьких акцій, спрямованих на розвиток та пропаганду ромського мистецтва.

- Проводити Дні ромського мистецтва у районах, містах областей

- Започаткувати обласну щорічну премію імені Миколи Сліпенка

- Забезпечити видання ромського літературно-мистецького журналу.

- Проводити огляди творчості молодих митців ромів.

- Поповнювати творчий та кадровий потенціал.

- Встановити стиленді провідним творчим працівникам, фахівцям галузі, членам творчих спілок.

- Поповнювати та укомплектовувати творчий склад театральних видовищних закладів із осіб ромської національності.

- Поліпшувати умови творчої діяльності та побути майстрів мистецтв ромської національності.

- Визначити квоту для вступу ромської молоді на навчання в середні та вищі навчальні заклади у межах державного замовлення.

- Створити банк даних робочих місць для працевлаштування ромів

Вітання Драгостис

Нещодавно на рушничок щастя стали співпрацівники ERRС, редактор журналу „Roma Right” і „Права цыган” Клод Кан, який неодноразово відвідував Україну, та представниця румунських ромів Космінаса Новаковіч. Бажаємо молодій парі процвітання, щастя, здоров'я, добробут!

Редакція газети „Романі Яг”

Між двома світовими війнами

Англа дуй лумакере марібнаса

(Продовження.
Початок у №№ 6, 8, 10)

Мирна угода

Цього вечора табір поповнився. Дві великі кочові групи зустрілися на дорозі й вирішили заночувати поруч. Ніякого формального ватажка в *ловарів* не було. Але всі розуміли, що вранці неодмінно з'явиться поліція. Хтось же мусить з нею домовитися. Ось чому шанований ром Паліка приготував грати перед незваними гостями ролі ватажка.

Ян Йорс описує у своїх мемуарах, як його названий батько домовлявся зі стражами порядку. Йому запам'яталося, що місяць був ще високо. Вдаліні догоряло багаття, і холодне нічне повітря було змішане з димом. Поблизу стоянки стояв табун сплячих коней. Кілька сотень чоловіків, жінок і дітей спали під відкритим небом. На свтанку раптово загавкали й завили собаки. Коні стривожилися, переступаючи копитами. Чувся лемент і прокляття. Собака заскиглив від болю, а інші загавкали голосніше. Пролунав постріл у повітря — дюжина поліцейських стояла на межі табору. Якесь старенька бабка вийшла назустріч і почала розганяти псів своєю палкою. Гамір продовжувався довго. Чи то бабка погано розуміла місцеву мову, чи прикидалася, що не розуміє. Вона вимовляла фрази лананою німецькою, угорською і грецькою мовами. Іноді навіть вставляла російські слова. Поліцейські не

знали, що робити далі. Ніхто, крім старої бабки, до них не вийшов (усі прикидалися, начебто ніяк не можуть прокинутися). А зграя собак продовжувала свій гавкіт, не звертаючи уваги навіть на те, що літня ромка кидала в них каміння.

Потупцювавшись на місці, поліцейські безсило махнули рукою і пішли. Повернулися вони через годину, коли люди вже покинулися. Цього разу їх зустрічали міцні чоловіки. Паліка чесно пригитався з ними, назвавши себе "ромським царем", і попросив аудієнці в начальника найближчої поліцейської дільниці, щоб отримати тимчасовий дозвіл на стоянку. Він не давав себе перебивати.

— У моїх людей буде велике релігійне свято, — поважно розпочав розмову. Бенкет має відбутися на честь святого заступника всіх ромів!

Після цього "цар" вийняв жменьку золотих монет. Ніби природжений оратор, він сказав, що його людей не треба боятися — це багаті, мирні й чесні роми. Наразі вони хочуть лише одного — дозволу мирно виконати свій релігійний обов'язок.

— Ми не схожі на ромів із брудних таборів, які крадуть, сваряться, б'ються і завдають усім неприємностей. Ми — пристойні люди, — оголосив він, — і, щоб довести нашу добру волю, готові залишити в заставу стільки золота, скільки вважає за

потрібне призначити глава поліції.

Інший ром показав ще кілька жменьок золота, а чоловік середніх років з роду "трокешти" похвалився товстим пакунком банкнот. Поліцейські замовкли. Вони трохи розслабилися, поговорили про погоду. Потім з легкого заздрістю запитали про далекі країни, які табір відвідав за останні місяці. Ім було цікаво, як там живеться і що чути про війну. Розмова склалася настільки вдало, що незабаром стражі порядку вже шосили нахвалювали ромських коней і навіть стали показувати, як уміло вмють сидіти верхи. Коли поліція пішла, табір раптово завирнував. Відразу спалахнуло багаття, й тонкі струмки прозорого синакового диму здійнялися в ясне ранкове повітря.

Думаю, читач уже здогадався, що розповідь про якусь особливе свято була зручною вигадкою, призначеною для вух чужинців. Утім, хитромудрий *ловар* Паліка з досвіду знав, як поводитися. Звідси його впевнений тон, який дозволяє бачити в ньому монарха з необмеженою владою.

Самозваний пишний титул. Вимовлена зневажлива фраза: "Мої люди".

І от уже проблема вирішена! Високі договірні сторони укладають перемир'я...

Для Яна Йорса все це стало приводом як слід подумати. Чи неминучі конфлікти? Через якийсь час саме життя показало, що антагонізм між ромами і навколишнім світом цілком можна було б звести нанівець. Одного разу кочові дороги привели табір у місяць, де влада квапилася позбутися непрошених гостей. Як ведеться, на стоянку відразу з'явилися два поліцейські інспектори. Вони попросили хлопчиків проводити їх до ватажка. Служителів

закону прийняли доброзичливо; їм запропонували випити і закурити. Гості спочатку відмовлялися, посилаючись, що перебувають "на виконанні службових обов'язків". Але Паліка, будучи привітним господарем, переконав такі їх випити за його здоров'я.

Поміркувавши, інспектори заявили, що роми можуть залишитися в цих місцях десять днів. Але за однієї умови. Якщо не буде скарг ні від кого з місцевих жителів! Довгоочікувана новина про "десятиденне перемир'я" швидко облетіла весь табір, і незабаром жінки — по дві, по три — тримаючи збоку, на широкому стегні напівголих дітей, наповнили найближчі села і міські ринки, насолоджуючись можливістю мирно прищитися. Підозрілість незабаром зникла. Торговці навіть зраділи несподіваному зростанню ділової активності. Жінки й дівчата купували відразу на плаття по дюжині ярдів зараз. Вони купували кухонний посуд, свачки, килими. Деякі навіть придбавали кірила, не кажучи вже про приправи і бакалійні товари. Роми зайшли так далеко, що придбали дрова і домовилися із судні-

ми фермерами про випас коней. Але ж за інших умов вони просто випустили би коней на навколишні поля, "користуючись правом дороги".

"День минав за днем, у нескінченних святкуваннях і задоволеннях, у дружних стосунках з гадже, включаючи поліцію, — пише Йорс. — Наші поводитися "шляхетно". Повсякденність цих місць стала широкою, довго, строкаті спідниці ромок, їхні босі ноги і струмливие чорне волосся, прикрашене золотими монетами, а деякі люди — власники таверен, м'ясники і крамарі — вже засмучувалися від однієї думки, що зазжди гості, які так легко витрачають гроші, зберуться і підуть геть. Щодо цієї зграйки хлопчиків і дівчаток з'їжджалися до нашої стоянки на велосипедах, щоб стати віддалік і розглядати, що робиться навколо дороги — вони дивувалися тим давним людям, якими були ми — роми. Без усякого сумніву, вони марили про нашу волю і вільний спосіб життя, які дехто з них помилково приймав за ницу вседозволеність".

(Далі буде)

СУМУЄМО

Після тривалої хвороби на 39 році життя відійшла в небуття добра людина, мати Катерина Віщівна Бурмеч.

См'я небжжичі — мати, чоловік та двоє дітей — глибоко сумує з приводу її передчасної смерті.

Працівники культурно-просвітнього товариства "Романі Яг" і одноім'яної редакції газети розділяють горе родини Бурмечів.

НОВІ ВИДАННЯ

Діалог культур

У Польщі проживає значна кількість ромів, найчисельніша етнічна група серед них — роми келдерари. Міграційні процеси ромів продовжуються і нині. Найбільша група, яка недавно прибула і весь час поповнюється, — це роми Балканського регіону, саме вони відчують найбільший економічний і соціальний дискомфорт.

Протягом багатьох років у Польщі видавався унікальний журнал "ROM P-O DROM", редактором якого тривалий час був Стахіро Станкевич. Нещодавно у Освенцімі, за підтримки Міністерства зовнішніх справ і адміністрації, почав виходити новий журнал "Dialog" (Pheniben). Журнал виходить один раз на місяць польською і деякі статті ромською

мовами. В ньому висвітлюється життя, побут і культура ромської громади. В основному — інформація про ромів Польщі, які відверто діляться через це друковане видання своїм баченням свету, культури, традицій та журналу. Перший номер цього журналу був випущений у січні цього року Товариством ромів у Польщі та ромським історичним інститутом. Головний редактор видання — Богдан Вахтіл. З'явилася вже дев'ять номерів, які розповсюджуються, в основному, в Польщі. Редактор кілька разів з робочим візитом побував в Україні, привіз кілька номерів і подарував їх режисеру циганського театру пісні й танцю "Романс" Ігорю Крикунову, який, у свою чергу, "поділився" з редакцією

газети "Романі Яг".

У п'ятому номері цього журналу вміщено статтю-некролог Іоанні Талеви-Кватковській про Ержі Фіцовського, видатного поета, письменника, публіциста, перекладача, автора ака-

демнічних видань "Роми в Польщі", "Роми на Подільських дорогах" та ін., який на 82-у році життя відійшов у небуття. Фіцовський здобув визнання після Другої світової війни, коли в 1956 році кочував разом із ромським табором дорогами Польщі. Перебуваючи серед ромської громади, він ознайомився з культурою, традиціями й побутом ромів. Мав дві вищі освіти: з філософії й соціології, знав кілька європейських іноземних мов. Та вивчив і ромську мову і кілька її діалектів (келдерарський, ловарський та ін.). Написав багато книг.

Є. Фіцовський свого часу відкрив поетесу Броніславу Вайс-Палуша, твори якої увійшли в антологію світової ромської поезії.

Сподіваємося, що це видання — "Dialog" (Pheniben) — матиме довге життя, яке допоможе роман розповісти світу про себе.

Наш кор.

ДО 65-І РІЧНИЦІ ТРАГЕДІЇ

Біль Бабиного Яру

Дуг Бабиного Яру

■ 28 вересня цього року в Києві відбудеться траурна хода „Дорогою смерті“, якою пройшли всі останній путь протягом чотирьох днів, починаючи з 28 вересня 1941 року, тисячі євреїв та члени їхніх сімей.

Цей шлях на початку вересня ц.р. пройшла і група учасників семінару „Навчання толерантності на прикладі історії Голокосту в школах України“, який відбувся в Києві в рамках заходів, присвячених 65-ї річниці трагедії Бабиного Яру. Супроводжувала нас, розповідаючи про події, які торкнулися і її сім'ї, науковий співробітник Українського центру вивчення історії Голокосту Юлія Вікторівна Смілянська. Вся її велика родина, окрім батька та бабусі, які дивом залишилися живими, одного з тих трагічних днів загинула в Бабиному Яру.

Пропонуємо і вам пройти в увій цей шлях, який закінчився дорогою в небо. У Німеччині та її країнах-сателітах, які підтримували нацистський режим, щодо євреїв та ромів було прийнято ряд законодавчих документів, згідно з якими, з представниками цих народів розправлялися фізично у спеціально збудованих для цього концтаборах. Людей доводили до фізичної й психичної знемоги через непосильну працю, знущання, експерименти, а потім знищували.

На окупованих територіях колишнього Союзу застосовувалася інша тактика — метод розстрілу на місцях. Цю брудну роботу виконували спеціальні війська — так звані айзца-група „С“. Масові знищення євреїв почалися ще на території Західної України — у Львові з 30 червня по 3 липня було знищено близько 7 тисяч людей. У серпні 1941 року фашисти зайняли Булу Церкву. Всі євреїв було зібрано на площі міста, а потім дорослих відокремлено від дітей. Дорослих згодом розстріляли, а 90 дітей від кількох місяців до 10 років

дві доби протримали у приміщенні школи. Їм не давали навіть води, не кажучи вже про їжу, а пізніше і їх розстріляли. Це був перший випадок розстрілу саме дітей. А у м.Бердичів 19 вересня за один день було знищено близько 15 тисяч мешканців цього містечка. Отже, до акції у Бабиному Ярі нацисти вже мали неабиякий „досвід“ і свою методику знищення місцевого населення.

У Києві німці ввійшли після 90-денної оборони — 19 вересня 1941 р., і почали заселяти порожні готелі. Згодом ці ж готелі й квартири на Хрещатику почали підтримуватися підпільниками, які для цього були залишені у місті. Серед них, можливо, були і євреї. Цим скористалися нацисти як приводом 28 вересня 1941 року по всьому Києву були розвішані відповідні оголошення про те, що всі євреї повинні зібратися о восьмій ранку на вулиці Мельникова, біля кладовища, і мати при собі документи, гроші, коштовності й теплий одяг. У випадку невиконання всіх вимог, їх буде суворо покарано. А щоб притупити їхню пильність, в оголошеннях було ще сказано, що квартири, в яких вони проживали, перебуватимуть під охороною і ніхто не має права їх заселяти.

Тисячі людей з усього міста потягнулися з речами на вул. Мельникова. Починаючи з перехрестя вулиць Мельникова та Драгожицької, по обидва боки вишукувалися поліцейські, а також німецькі солдати з автоматами, яких не було на початку вулиці. Тепер усе людям, у яких в паспорті була зазначена національність „євреї“, вийти з колонії було вже неможливо. Ті, хто йшов, помічали, що на узбіччях лежали трупи, які спеціально не прибирали, щоб залякувати і щоб ніхто не робив спроби вийти з колонії.

Вулиця Мельникова проходила повз єврейського кладовища. Біля ритуального будинку — контори цвинтаря — всім пропонували залишити речі на подвір'ї, а самим, сгрупувавшись по кілька

десятьків, йти далі. Люди думали, що там, удаліні, прокладені колії і стоять залізничні вагони, що вони сядуть в поїзд і поїдуть в інше місто.

Так вони пройшли ще кількост метрів. Йшли спокійно, обговорюючи, яким чином отримати свої речі, які залишили біля „хевро кадишу“ — будинку молитви. Та, підходячи ближче до яру, вони почули постріли. Однак це не збентежило їх, адже постріли лунали по всьому Києву з дня фашистської окупації. На краю яру, коли вже йти було нікуди, люди, нарешті, зрозуміли своє безвихідне становище. І тут їхні підозри підтвердилися: пролунала команда роздзигнутися і скласти в одну купу всі документи, коштовності й одяг. А потім пролунав наказ спуститися в яр. Там стояли члени „зондеркоманди“ 4А з кулеметами.

Протягом 29-30 вересня було розстріляно 33 тисячі 771 особу. Щоб замаскувати следи злочину, 30 вересня німці підірвали край яру, аби засипати розстріляних. Земля відкрила тисячі тіл.

Розстріли у Бабиному Яру тривали протягом двох років окупації. Поблизу Бабиного Яру, де нині пролягає вул. Олени Телги, під № 47, було знищено й чотири ромські табори, які окупанти захопили зенацька у передмісті Києва. Всього хід знищення людей фашисти зафіксували на кольорову фотоплівку, яка після війни, вже у 1979 році була передана відносно одного німецького офіцера Музею Голокосту (Вашингтон, США). Пізніше всі ці фото були опубліковані в Україні у книзі Віктора Малахова.

На місці знищення ромських таборів, як повідомив на траурному мітингу іля Михайлович Левітас, нині розташований будинок з магазинами, на якому немає навіть меморіальної дошки, не кажучи вже про пам'ятник поблизу нього.

Пам'ятник льялькам.

Скільки людей загинуло у цьому трагічному місці? Ніхто точно визначити не може. Тільки у перші дні масових розстрілів було знищено близько 95 тисяч мирних жителів. Пізніше у танковому рові загинули 22 тисячі військовополонених і 500 хворих київських психікарень. Починаючи з 29 вересня 1946 року, євреї постійно приходили до Бабиного Яру з гаслами „Ми пам'ятаємо!“ і ставили поминальні свчки. І тільки у 1976 році до 35-ї річниці трагедії Бабиного Яру тут встановлено пам'ятник. На ньому вказано, що це — пам'ятник усім тут розстріляним.

На сьогодні на величезній території Бабиного Яру, крім нього, стоять ще п'ять пам'ятників: „Мінора“, „Пам'ятник остарбайтерам“, „Хрест співробітникам газети „Українське слово“ та „Пам'ятник льялькам“.

На жаль, не всі шанують пам'ять загиблих. Найбільше потерпає пам'ятник „Мінора“, який 16 липня ц.р. у черговий раз був підданий нарузі з боку місцевих вандалів. Невже цих людей історія нічого не навчила? Нимий крик мінори ніби попереджає нас: генцид проти будь-якого народу завжди є генцидом проти нього самого.

Трагедія Голокосту не повинна бути забутою. Біль Бабиного Яру ми відчуваємо у наших серцях і нині, через 65 довгих років.

Евгенія Навроцька

Михайло Козимиренко
“І мертвим і живим і ненародженим”
 роман — жертвам фашизму присвячую

...
 — Це в пам'яті війни
 Паради-ювілей —
 І так болить струна
 Душі моєї.
 Ховає Бабин Яру,
 Трагедії сліди,
 Сердець циганських жар
 Веде живих соди.
 У цій святій землі —
 Стондадять нації,
 А з піднебесся десь
 Таке болоче — кру.
 Тут справжнє все,
 Нема тут декорацій,
 Лиш кров і зойк
 У Бабин Яру!

Тут тисячі могил
 Знедоленим і гнанним,
 Нема гранітних брил
 Розстріляним циганам
 Тут не стоять хрести —
 Тут мук сумні кургани...

Куди мій біль нести,
 Скажіть, брати-цигани?
 Роки, вки, формаци, деї —
 Все поглинає час
 Нема притулку нам,
 Нема землі своєї...
 Один Господь за нас
 Він пам'ятає

Свій на Голгофу шлях —
 На той пекельний вигин
 І той четвертий,
 Для Христа сцяк,
 Якого проковтнув
 Мій пращур-циган!

Їх розстріляли уночі —
 І немовля, і психівих,
 Сльозами капали дощі,
 Вітри воками в лїсі вили,
 І падали у рив тіла,
 Прострелені хрипли груди,
 І болем повнилася земля.
 Той біль в мені
 Назавжди буде.
 Біля чарвної Десни,
 Де пив я роси
 Й бачив сні,
 Мого життя, моєї долі
 Губилася стежина в полі...

Їх розстріляли уночі...

Ионастар

Євангеліє від Іоанна

Свэнто Бахтало Лав

„Пілат вирішив, що має справу з Проповідником, Який навряд чи небезпечний для режиму. До того ж прокуратор не хотів втручатися в релігійні чвари і тим більше йти на повіді в єрусалимських інтриганів. Досить уже поступок цим варварам! Настав їх час упевнитися, що таке справедливе римське правосуддя. Його часто звинувачували у безпідставних розправах. Так от тепер він буде бездоганним і при нагоді доведе, хто справжній володар у Єрусалимі.“

Але Синедріон не збирався поступатися вимогами. Знову почулися звинувачення, привелися нові докази. Кричали, що Ісус „підбурює народ, вчить по всій Юдеї, починаючи з Галілеї“.

Олександр Мень, „Син людський“, Львів, Монастир монахів студійського уставу, видавничий відділ „Синаго“, 1994, ст.165.

Халавдэ марэн тай высан Ісусо

1. Тунчи Пилато лила Ісусо тай прыпхэнда тэ марэ Лэ.

2. А халавдэ скульдэ винци пусавдэ рандендар тай тховдэ Лэсти пэ шэрэ, тай урвадэ Лэ дэ лолі іда.

3. Тай дэдумэнас „Ловшав Тхагарі Іудеенгерол“ — тай марэ-

нас Лэ пав чямнен.

Пилато вылиджал Ісусо Іудеендэ

4. Упалэ выджилла лэндэ Пилато тай пхэнда: „Акэ, мэ вылиджал Лэ тумэндэ, соб тумэ тэ джанэн, со мэ на дыкхав дэ Лэ нисави дош“.

5. Тунчи вылиджал Ісусо дэ винци пусавдэ рандендар тай дэ

лолі іда. Тай пхэнда лэнди Пилато: „Акэ, када исин Мануш“!

6. Ай кала удыкхэ Лэ анлуна рашая тай бутярнэ, затиписиле: „Прымар, прымар Лэ пэ трушуш!“

Пилато пхэнэл лэнди: „Тумэ лэн тай прымарэн Лэ, колэсти, со мэ на дыкхав дэ Лэ нисави дош“.

7. Іудея пхэнэн лэсти: „Амэн-дэ исин Упхэнзімо, і пав амарэ

Упхэнзімо Лэсти тэбуни тэ мэрэ колэсти, со тирда Еджино Пэ Дэвлэххэрэ Чавэга“.

8. Пилато ашунда кадэва лав, тай дараня інте фартэдэр.

9. Упалэ заджилла дэ цэр тай пхэнда Ісусости: „Катарэ Ту?“ Нэ Ісусо на пхэнда лэсти нисо.

10. Пилато пхэнэл Лэсти: „Ман-цар на дэдумэх? Ту со, на джанэх,

со манда исин зор тэ прымарэ Ту, тай исин зор тэ отмуэх Ту?“

11. Ісусо пхэнда лэсти: „На авзлас бы тутэ нисави зор пэ Мандэ, коли б на авзлас дьно туті упралімастар; колэсти будэр бэ-зимо пэ кодэлэ, ко здьня Маң туи“.

12. Кадэла вряматар Пилато родзлас тэ отмуэх Лэ. Ай Іудея типисиле: „Колі ту отмукага Лэ, ту на амал кесарести. Кожно, ко тирэл еджино пэ тхагарега, кадэва врыкымаши кесарести“.

13. Пилато шунда кадэва лав, вылиджал Ісусо пэ гаса тай бэшла пэ сунднимарххэрэ тханэ, саво акхарэллэ „Лифострогно“, ай пав биболдицки: „Гавафа“.

14. Тунчи сля панчто диво англа Патради тай шовто мардо. І пхэнда Пилато Іудеенди: „Акэ тумаро Тхагарі!“

15. Нэ воңэ затиписиле: „Лэ, лэ, прымар Лэ!“ Пилато пхэнэл лэнди: „Манди тэ прымарэ тумарэ Тхагаре?“ Англуңэ рашая пхэнда: „Ехх тхагарі амэндэ — кесарі“.

Переклад Миколи Бурульцького та Олени Марчук

Поради від Ради Джандаріне катаре Рада з 27 вересня по 10 жовтня

Овен — отримати задоволення від важливої зустрічі можливо, якщо розуміти реальні перспективи на майбутнє. Без зайвої метушні краще обійтись, до речі дрібні справи надійним помічником. Мрії про взаємні особисті стосунки, на жаль, даремні. Але будьте уважні 30 вересня, можливо, вам пощастить! Не перевантажуйте шлунок жирною їжею!

Телець — бувають ситуації, коли немає часу на роздуми, рішення приймається миттєво. Та наразі ви готові до довготривалого марафону, а випадкова зміна курсу може все перекреслити. На вас чекає публічний виступ, багато нових вражень та знайомих. Проте намагайтесь знайти час для відпочинку. Бажано користуватися зручним взуттям та не переохолоджуватися.

Близнята — час для роздумів, підготовка до важливих змін у вашому житті. Заощаджені кошти можуть стати у пригоді. Якщо доведеться брати в борг — розраховуйте тільки на себе. Стосунки з родичами будуть теплішими, якщо їх трішки обмежити. Можуть виникнути проблеми з печінкою, та краще запобігти цьому раціональним харчуванням.

Рак — родина, навіть якщо її склад не змінився, понинішньому ставиться до вашої керівної ролі. Можливо, настав час переглянути стиль керування? Службові стосунки, навпаки, стануть приємніші. А ось щодо здоров'я — намагайтесь не перевантажувати серцево-судинну систему та шлунок. Проявіть творчість та продемонструйте свої досягнення 8 жовтня.

Лев — спокійно, без зайвих зусиль можна контролювати ситуацію. Проте дозволяйте вашому оточенню, хоч під наглядом, зробити й самостійні кроки. Це буде корисно насамперед вам: вивільниться час для дозволя, яке можете присвятити спілкуванню з молодшими членами родини або улюбленому заняттю. Міряйте тиск!

Діва — швидко минуло літо, та ваші хатні справи не завершені. Причина тільки у тому, що 'ваші фантази немає меж. Відтворити записок навколо — ваша унікальна властивість. Та все ж такі зверніть увагу ще й на родинні стосунки. Їх можна зміцнити відвертою розмовою та невеличкими подарунками. Суглоби нагадають про себе, якщо ви будете легко відгадувати.

Терези — вітаю з днем народження! План дій краще обговорити наперед. Тоді ваші вчинки стануть змістовними, а витрачені гроші повернуться з прибутком. Корисні знайомства відкриють серйозні перспективи. Обмін подарунками триватиме цілий місяць. Стережіться застудних захворювань, майте при собі необхідні ліки.

Скорпіон — кожен крок нашого життя дає корисний досвід, та не завжди ми робимо висновки перед тим, як діяти далі. Ваше оточення наразі таке, яким ви його хотіли бачити. Це ті люди, з ким вам приємно. Чи? Тоді чому вони поруч? Гроші — це наша енергія, помножена на час. Самі вони, як папірці, нічого не варт. Серйозні роздуми допоможуть вам зрозуміти, що робити. Зі здоров'ям все гаразд.

Стрілець — людина, яка боїться енергетичного впливу на себе інших, стає поступово заручником своїх стосунків. Навіщо вам це? Ви вільна, самодостатня, талановита особа, яка раде щастю своїх близьких. Не бійтеся пиліток, вони пролетять і не зачеплять того, у кого щире серце. Обов'язково міряйте тиск та перевірте судини.

Козеріг — ваші старання повернути час, на жаль, марні. Тепер краще пристосуватися до нових вимог, але при цьому не бажано губити старих друзів. Дбайливо поставтеся до своїх колекцій. Великі перспективи відкриє подорож та зустріч з давніми партнерами. Обережно з алкоголем!

Водолій — навіть поступово знизивши темп свого життя, ви не маєте часу на відпочинок? А якщо скласти розпорядок дня, як у школі? На вас, як приклад, дивиться вся родина, тому відповідальність дуже висока. Нові проекти у найближчі два тижні розпочинати не слід, а от нова інформація буде корисна. Вона обернеться згодом гарним прибутком. Не перевантажуйте печінку.

Риби — обставини змушують вас узяти на себе зайву відповідальність. Лаври, на жаль, дистантуються іншим. Проте нові сили вирують у вашому серці, й бажання змінити світ на краще вами керує. Дрібничку доручте надійним партнерам, а от особисті речі робіть крок за кроком, тільки дотримуючись ієрархії. Сьогодні життя без змін. Підшлункова залоза потребує уваги.

НА ДОПОМОГУ РОМСЬКИМ НЕДІЛЬНИМ ШКОЛАМ

Горобець та лисиця

Колісь горобець і лисиця були найкращими друзями. Куди лисиця біжить, туди й горобець летить.

— Братуку горобчику, — каже якось лисиця, — хочеш, посіємо разом пшеницю?

— Хочу, кумонько.

Посіяли пшеницю. Виросла вона, поспіла. Прийшов час збирати врожай.

Горобець з лисицею почали жати з самого ранку. Але стало припікати сонечко, а лисиця була всім ледаркам ледарка, от і надумала вона схитрувати.

— Братуку горобчику, — каже вона, — ти жни, а я піду аж на ту гірку. Буду

небо підпирати — боюсь, як би воно не впало. Впаде небо — поламає нашу гарну пшеничку.

— Иди, кумонько, — відповідає горобець, а сам знову нагнувся, — жне собі та й жне.

Зійшла лисиця на пагорбок.

А тут з-за гір виплила хмара. Сіла лисиця, підняла лапи — ніби хмару підпирала.

Горобець вижав ниву, зібрав снопи, підвів на подвір'ї та каже:

— Иди, кумонько, давай молотити.

— Молоти ти, горобчику-братуку, а мені й сьогодні доведеться небо підпирати. Бо воно ж може впасти і погубити нашу гарну пшеничку.

Запріг горобець волів, обмолотив пшеницю, провіяв і кличе лисицю:

— Иди, кумонько, будемо пшеницю ділити.

Прибігла. Взяла лисиця мірку і каже:

— Ось тобі, горобчику, мірка, а мені належить дві мри. Адже моя робота важливіша від твоєї — я небо підпирала. До того ж я тобі старшою сестрою доводжусь.

Горобець проковтнув образу, забрав своє зерно і полетів.

Побачив його собака і запитує:

— Ти що засумував?

Розповів йому горобець про своє горе.

А собака розгнівався та й каже:

— Веди мене до лисичиною житниці!

Привів його горобець. Собака вліз туди і зарився в зерно.

Другого дня зібралася лисиця до млина — пшеницю молоти.

Прийшла вона у свою житницю, почала згрібати зерно, бачить — з нього стирчить собаче вуха.

Подумала лисиця: це щось істівне — та й хап за вуха зубами.

А собака як вискочить, як кинеться на лисицю — задушив умище.

ІГРИ З ПРИСЛІВ'ЯМИ І ПРИКАЗКАМИ

Пропонуємо читачам подумати, яка з цих приказок зайва

Дитина — сподіваний клопіт і несподівана радість.
О пуйо — барі буба (хлопоти) ай барі лощ.

Своє дитя кожному місяцем здається.
Пескоро пуйо міндик чонеса май ціно.

Дім без дітей — могила.
Крег бі чгваренго — меріте.

Хто багато жадає, той від задрощів умирає.
Кон бут камел, кодо кгтаре хані мерел.

(вигляд — ерванган)

Чирікло ай ровка

Варекана о чирікло ай е ровка сас май лаче амал. Кай е ровка нашел, коте ві о чирікло гурал.

— Пграла чирікло, — пгенел е ровка, — камес, барарас кетане о жодів?

— Камав, кірві.

Барарде о жодів. Барілас аврі. Авілас е врама те кіден о жодів.

Чирікло ла ровкаса киздисарде те чингрен о жодів йовкор дегетара. Ай о кгаморо зоралес пекелас, ай е ровка сас майбарі луштано луштано, вой гндисардяс, сар те хохавел.

— Пграла, чирікло, пгенел вой, ту чингер, ай ме джав пре кодо баро плай. Подлікерара о чейр дарав те на перел пре пгв. Перла о чейрі тейле ай пгагрела амаро шукар жодів.

— Джа, кірві, — пгенел о чирікло, ай коркоро бандьол — ай чингерлес пексе о жодів. Гейлас е ровка про плай. Ай пала плай аврі авілас о нуверо. Бешел

е ровка, ваздел пексе піндре — бітом о нуверо ваздел.

О чирікло чингердас о жодів, кідас кетане, шулядас пре удвара ай пгенел:

— Ав кірві, пгагер (ернін) о жодів.

— Пгагер ту чирікло-пграла, манге ададєе тробуя о чейрі те подлікерас. Ке вов шай тейле перел ай пгагрела амаро шукар жодів.

Традас о чирікло ле гурувенца, те пгагрел о жодів, ай агарел (вчинел) ла ровка:

— Ав, кірві, улусарас о жодів. Авілас. Лас е ровка о кентарі ай пгенел:

— Аке туке, чирікло, о кентарі, ай манге тробуй дуй кентарі. Міррі буві барі, сар пйрі — ме о чейрі подлікерас. Ке ме туке інке май пгурі пень шим. О чирікло лаї холі накгадас, лас пексе жодів ай гурайлас.

Дикгел лес о джукел ай пгучел лестар:

— Ту со каде муклан о шейро тейле?

Розпгендя о чирікло леске пекскері біда (бріга).

О джукел холяйлас ай пгенел:

— Інгер ман ке ле ровкако жодів! Андас лес о чирікло. О джукел маскарда андо жодів ай гарудас пек.

Пре кавер дівес гейлас е ровка ко асав (мліно) — те пгагрел о жодів. Авілас ке пексе жодів, ай лас те кідел о жодів, дикгел — анда жодів дичол джукло кан.

Гінди е ровка: варесо ізівно хабенеско — хап пала кан данденца. Ай о джукел хуклас, ай шудас пек пре ровка — ай тасадас.

Переклад Аладара Адама

РОМАНИ ЯТ

Газета Закарпатського ромського культурно-просвітнього товариства
Реєстраційне свідоцтво серія KB №5877 від 20.02.2002 р.

Газета виходить за підтримки Європейської комісії та Інституту Відкритого Суспільства (М.Будапешт)

Шеф-редактор **Аладар АДАМ**
Редактор **Євгенія НАВРОЦЬКА**

Редакція не завжди поділяє позицію авторів. За точністю наведених фактів відповідає автор. Редакція зберігає за собою право виправляти мову і скорочувати матеріали.
Повний або частковий переклад матеріалів дозволяється лише з посиланням на "Романи Ят"

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ: 88000, м.Ужгород, вул.Дунавського, 18,
телефакс (0312) 61-39-56,
E-mail: ry@mail.uzhgorod.ua
http://www.romaniyat.org.ua

Видруковано в Ужгородській міській друкарні, вул. Руська, 13.
Умовн. друк. арк. 2,5. Тираж 2500. Зам. № 1635

